

# Joanna Podgórska

---

## Współpraca zagraniczna jednostek samorządu terytorialnego : na przykładzie miast z woj. śląskiego i miast rosyjskich

---

Pisma Humanistyczne 7, 67-80

---

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## **Współpraca zagraniczna jednostek samorządu terytorialnego — na przykładzie miast z woj. śląskiego i miast rosyjskich**

„Dyplomacja oddolna” — tym terminem, często określa się współpracę międzynarodową samorządu terytorialnego<sup>1</sup>. Dzięki zaangażowaniu mieszkańców najmniejszych jednostek podziału administracyjnego kraju, współpraca międzynarodowa staje się coraz szersza i głębsza. Już nie tylko rządy państw oraz najwyżsi ich przedstawiciele, mogą nawiązywać zagraniczne kontakty, ale także przedstawiciele społeczności lokalnych, których projekty niejednokrotnie przynoszą bardzo wiele korzyści dla szerokich rzesz mieszkańców, przynależnych do najróżniejszych grup społecznych. W ostatnich latach, można zaobserwować znaczny wzrost intensywności, zakresu i liczby uczestników stosunków międzynarodowych. Dzieje się to właśnie za sprawą, włączenia do nich grup pozapaństwowych: regionów i społeczności lokalnych<sup>2</sup>.

Adriana Skorupska wyróżnia dwie grupy zjawisk, które można zaliczyć do źródeł wzrostu międzynarodowej aktywności samorządów. Do pierwszej należy: nasilająca się integracja regionalna i globalizacja oraz wiążąca się z tymi procesami, rosnąca współzależność na różnych płaszczyznach: ekologii, bezpieczeństwa, nowoczesnych technologii. Jednostki samorządowe poszerzają więc współpracę, w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z innymi podmiotami, które w przyszłości mogą stać się dla nich partnerami w interesach. Do drugiej grupy zjawisk, można zaliczyć wzrastającą rolę podmiotów regionalnych i lokalnych oraz postępującą się między nimi rywalizację. Powstaje także coraz więcej organizacji zrzeszających jednostki samorządu terytorialnego, które to, stając się bardziej niezależne od władzy państwowej, zyskują siłę, a ich rola polityczna i gospodarcza znacznie wzrasta<sup>3</sup>. Rywalizacja natomiast jest związana z walką o środki unijne,

<sup>1</sup> A. Skorupska, *Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego*, red. A. Skorupska, Warszawa 2005, wstęp.

<sup>2</sup> A. Skorupska, *Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego na podstawie badań*, [w:] *Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego*, red. A. Skorupska, Warszawa 2005, s.11.

<sup>3</sup> M. Furmankiewicz, *Polskie samorzady gminne w organizacjach międzynarodowych*, [w:] *Człowiek, region, państwo w procesie globalizacji, regionalizacji oraz integracji*, red. G. Rdzanek, E. Stadtmuller, Wrocław 2004, s. 311.

które dają gminom i powiatom szansę na zwiększenie inwestycji, a tym samym czynią je bardziej konkurencyjnymi w walce o mieszkańca, turystę czy inwestora.

Aktywność samorządów terytorialnych w stosunkach międzynarodowych może przyjmować następujące formy:

- Współpraca między jednostkami samorządów różnych państw — krajowe lub regionalne związki samorządowe (Związek Miast Polskich).
- Członkostwo jednostek samorządu w zrzeszeniach międzynarodowych.
- Bezpośredni lub pośredni wpływ jednostek samorządu na działania organizacji ponadnarodowych (Komitet Regionów w Unii Europejskiej, Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy).
- Współpraca międzynarodowa poszczególnych samorządów.

Podejmuję próbę analizy tej ostatniej z form współpracy międzynarodowej, posługując się przykładem miast śląskich, które z powodzeniem kooperują na różnych płaszczyznach z miastami rosyjskimi.

Współpraca partnerska gmin jest szczególną formą nawiązywania kontaktów zagranicznych ponieważ angażuje w sposób bezpośredni mieszkańców oraz organizacje lokalne, co daje im możliwość nawiązania bliskich relacji, wymiany doświadczeń i kooperacji. Partnerstwa te opierają się na umowach o współpracy, listach intencyjnych lub innych pisemnych porozumieniach. Kontakty mogą być także niesformalizowane ponieważ w prawie krajowym i międzynarodowym nie istnieją jasne i precyzyjne definicje współpracy partnerskiej miast. Oznacza to, że nie sprecyzowano dotychczas, warunki jakie muszą spełnić kooperujące miasta, aby ich kontakty można było określić związkiem bliźniaczym czy współpracą partnerską.

## Podstawa prawna współpracy

Współpraca zagraniczna jednostek samorządu terytorialnego podlega stosownym prawno-ustrojowym regulacjom prawnym. W swojej istocie bowiem, współpraca regionalna i transgraniczna stanowi integralną część polityki zagranicznej państwa, która to powinna być kształtowana na szczeblu ministerialnym<sup>4</sup>. Tak więc, władze samorządowe realizują zadania w obszarze polityki zagranicznej w zakresie ich kompetencji, określonych w konstytucji i ustawach szczegółowych.

Fundamentalnym aktem prawnym, umożliwiającym samorządom nawiązywanie kontaktów z zagranicznymi partnerami jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która w art. 172 stwierdza, że jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami innych państw. Także w art. 10 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego napotykamy podobny zapis: „wykonu-

<sup>4</sup> Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Zagranicznych (Dz. U. Nr 216, poz. 1605) paragraf 1 ust. 2.

jąc swoje uprawnienia, społeczności lokalne mają prawo współpracować z innymi społecznościami lokalnymi oraz zrzeszać się z nimi — w granicach określonych prawem — w celu realizacji zadań, które stanowią przedmiot ich wspólnego zainteresowania”. Te kwestie, zostały szczegółowo unormowane w ustawie z dnia 15 września 2000 r. „O zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych”<sup>5</sup>. Ustawa ta odnosi się do wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, a w art. 2 czytamy o tym, że jednostki samorządu terytorialnego mogą przystępować do zrzeszeń i uczestniczyć w nich w granicach swoich zadań i kompetencji, działając zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami. Ustawa określa także tryb, zgodnie z którym jednostka samorządu terytorialnego może przystąpić do zrzeszenia, a niedotrzymanie procedury formalnej, obciążone jest rygorem nieważności. Art. 4 ustawy wskazuje na to, że organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego ma podjąć uchwałę o przystąpieniu do zrzeszenia, bezwzględną większością głosów swojego ustawowego składu. W samorządowych aktach prawnych znajdują się odpowiednie artykuły, które stanowią o wyłącznej właściwości rady gminy (art. 18 ust. 2 pkt 12a ustawy o samorządzie gminnym<sup>6</sup>), rady powiatu (art. 12 pkt 9a ustawy o samorządzie powiatowym<sup>7</sup>), sejmiku województwa (art. 14 pkt 13 i 14 ustawy o samorządzie województwa<sup>8</sup>) w zakresie decyzji o podjęciu współpracy zagranicznej. Jednostka samorządu terytorialnego przekazuje uchwałę ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych za pośrednictwem wojewody, który musi dołączyć swoją opinię. Minister właściwy do spraw zagranicznych wyraża zgodę na przystąpienie do zrzeszenia lub odmawia takiej zgody w drodze decyzji administracyjnej. Uchwała wchodzi w życie dopiero po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw zagranicznych.

## Historia partnerstwa gmin

Początki kooperacji jednostek samorządu terytorialnego sięgają pierwszego dwudziestolecia XX wieku, jednak rozwój kontaktów bliźniaczych na większą skalę rozpoczął się w Europie Zachodniej dopiero po II wojnie światowej. Głównymi celami, jakie chciano osiągnąć miały być: umacnianie pokoju, łagodzenie skutków wojny i przełamywanie niechęci i nieufności narodów wobec siebie<sup>9</sup>. A Rada Gmin Europy

<sup>5</sup> Dz.U.00.91.1009, Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych.

<sup>6</sup> Dz. U. Nr 16, poz. 95, z późn. zm., Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

<sup>7</sup> Dz. U. Nr 91, poz. 578, z późn. zm., Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

<sup>8</sup> Dz. U. Nr 91, poz. 576, z późn. zm., Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie wojewódzkim.

<sup>9</sup> Współpraca partnerska samorządów — praktyczny przewodnik, red. K. Paczyńska, A. Stachowiak, A. Porawski, H. Leki, Poznań 2009, s. 4.

utworzona przez grupę niemieckich burmistrzów i francuskich merów w 1951 roku w Genewie, miała wcielić te idee w życie. Uznano, że zadaniem gmin jest wzięcie na siebie odpowiedzialności za budowę nowej, powojennej Europy. Spontanicznie wówczas ruchowi, nadano nazwę związków bliźniaczych. Rozwijał się on równoległe z procesem jednoczenia Europy — budowania fundamentów dla Wspólnot Europejskich. Lata pięćdziesiąte przyniosły prawdziwą eksplozję liczby partnerstw<sup>10</sup>. W późniejszym czasie, organizacja ta otworzyła się także na regiony i wtedy jej nazwę przekształcono na Radę Gmin i Regionów Europy (*Council of European Municipalities and Regions*). Jeden z jej twórców — Jean Bareth pisał, że „związki bliźniacze, to spotkanie dwóch społeczności, które proklamują wspólne działanie dla Europy w celu rozwiązania swych problemów i rozwijania coraz ściślejszych więzów przyjaźni”<sup>11</sup>. W ten sposób zdefiniował on najważniejsze wartości partnerstwa, którymi są: przyjaźń, współpraca i wzajemne zrozumienie pomiędzy obywatelami Europy.

Jak już zostało wspomniane, z punktu widzenia prawa nie istnieją formalne warunki, których spełnienie pociągało by za sobą skutki prawne w kwestii współpracy miast partnerskich. Mimo tego wiele spośród podmiotów uczestniczących w takich formach współpracy podpisuje umowy, które mogą ułatwić długofalową kooperację i nadać jej oczekiwanego prestiżu. Forma takiego porozumienia nie jest dokładnie sprecyzowana, co stwarza możliwość dostosowania jej do aktualnego rodzaju partnerstwa i oczekiwań miast. Najczęściej spotykaną nazwą umowy między miastami jest tzw. Przysięga Bliźniaczego Partnerstwa, zaproponowana przez wspomnianą już Radę Gmin i Regionów Europy. Ta forma dominuje w Europie (ang. *twinning*), w Ameryce dla porównania mówi się raczej o miastach siostrzanych (ang. *sister cities*)<sup>12</sup>.

W jaki sposób miasta, powinny dobierać partnerów, aby osiągać racjonalne cele i czerpać obopólne korzyści? Jerzy Mikułowski-Pomorski pisze, że współpraca gmin z punktu widzenia ich potrzeb powinna:

- Być oparta na częstych kontaktach, które dałyby szansę na wypracowanie i wdrożenie w życie wspólnych projektów
- Nie być zbyt kosztowna, co przemawia za wybieraniem krajów bliższych geograficznie
- Dawać wymierne korzyści, głównie ekonomiczne i rozwojowe
- Sprzyjać możliwościom wykorzystania dostępnych na ten cel międzynarodowych funduszy
- Angażować przede wszystkim mieszkańców, a nie tylko władze polityczne<sup>13</sup>.

<sup>10</sup> <http://www.twinning.org/pl/page/historia-wsp%C3%B3lC5%82pracy-partnerskiej.html>, 6.04.2010.

<sup>11</sup> <http://www.twinning.org/pl/page/kr%C3%B3tki-opis.html>, 6.04.2010.

<sup>12</sup> Współpraca partnerska samorządów..., s. 4.

<sup>13</sup> J. Mikułowski-Pomorski, Międzynarodowa współpraca gmin bliźniaczych. Komentarz do badań PISM, [w:] Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego, red. A. Skorupska, Warsza-

Autor zwraca uwagę na przypadki, gdy wybór bardziej egzotycznego partnera znajduje uzasadnienie. Ma to bowiem sens w przypadku dużych miast, dla których takie kontakty będą pewnego rodzaju formą promocji. Jest to o tyle istotne, że marketing i promocja poszczególnych miast, wpływają na wizerunek całego kraju. Inną przyczyną doboru odległego partnera, może być także posiadanie przez niego unikatowych zasobów, zabytków, które wzbudzają powszechne zainteresowanie i zachwyty. Niejednokrotnie także, decyzja o podjęciu współpracy z regionem oddalonym o tysiące kilometrów, jest spowodowana wspólnymi uwarunkowaniami gospodarczymi (te same gałęzie przemysłu, podobny profil gospodarczy), kulturowymi (mniejszości narodowe, ten sam język urzędowy), doświadczeniami historycznymi czy też podobnymi trudnościami i chęcią ich wspólnego przezwyciężenia (bezrobocie, restrukturyzacja). Mieszkańcy gmin, kooperujących z egzotycznymi krajami, często pozostają jednak bardzo sceptyczni, co do celów i charakteru współpracy. Taką sytuację nazywa się potocznie „turystyką polityczną”. Ten termin, wskazuje na zarzut wykorzystywania publicznych pieniędzy w celach prywatnych. Jest to niestety częstą przyczyną negatywnego nastawienia społeczności lokalnych, do jakichkolwiek międzynarodowych projektów, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

## **Polsko-rosyjska współpraca samorządów**

Z danych statystycznych Związku Miast Polskich wynika, że w 2003 roku 64 polskie jednostki samorządu terytorialnego miały partnerów rosyjskich. W przeciągu 6 lat, liczba ta wzrosła do 107<sup>14</sup>. Federacja Rosyjska zajmuje jednak dopiero 9 miejsce (na 63) pod względem liczby partnerstw z polskimi podmiotami<sup>15</sup>. Wydaje się, że w doborze partnerów największe znaczenie ma czynnik bliskości geograficznej i kulturowej. Dowodzi tego fakt, że kontakty krajów europejskich, nawiązywane są najczęściej między sąsiadami, a także państwami, które łączą związki kulturowe i historyczne. Wiele spośród kooperujących par bezpośrednio ze sobą graniczy. Biorąc pod uwagę liczbę umów partnerskich z miastami polskimi, największym zainteresowaniem cieszą się: Niemcy (1021 partnerstw z Polakami w 2009 roku), Ukraina (449 partnerstw) i Czechy (331 partnerstw). Wraz z otwarciem granic krajów byłego bloku komunistycznego, poszerzeniem Unii Europejskiej oraz rozwojem transportu miasta zaczęły coraz częściej nawiązywać kontakty także z bardziej oddalonymi państwami, takimi jak Włochy czy Szwecja.

Rosja dla przeciętnego Europejczyka jawi się jako kraj tajemniczy, niezrozumiały, pełen wzajemnych sprzeczności i kontrastów. Jest państwem wielonarodowym,

---

wa 2005, s. 76.

<sup>14</sup> Współpraca partnerska samorządów..., s. 23.

<sup>15</sup> Dane zgromadzone w 2009 roku przez Związek Miast Polskich.



pełnym nierozwiązanych sporów i zaognionych konfliktów. Nie należy jednak zapominać o tym, że pomimo wielu problemów i zagrożeń o charakterze wewnętrznym, społeczność państwowa Federacji Rosyjskiej weszła na drogę przekształceń swoich społeczno-gospodarczych struktur a także opowiedziała się za europejskim systemem wartości. Te zmiany dają szansę na pogłębienie wzajemnego zrozumienia i porozumienia, które są fundamentem budowania relacji „równych z równymi” i „wolnych z wolnymi”<sup>16</sup>. Obecnie sprawą istotną w społecznych stosunkach polsko-rosyjskich jest to, aby młodsze pokolenia autentycznie zechciały nawiązywać różnego rodzaju konstruktywne relacje z przedstawicielami drugiej strony. W przeszłości bowiem, kontakty wszelkiego rodzaju były obiektywnie wymuszone, najpierw przez presję zaborców, potem polityczną i gospodarczą izolację od krajów zachodniej Europy. Jednak mimo konfliktowej genezy kooperacji polsko-rosyjskiej, kontakty te, z reguły przynosiły wiele życzliwości i zrozumienia — na gruncie podobieństw charakterologicznych obu narodów<sup>17</sup>.

Jeśli chodzi o polsko-rosyjską współpracę regionów, to spośród 16 polskich województw, 10 współpracuje z obwodami rosyjskimi, są to: województwo dolnośląskie (Obwód Leningradzki od 2003 roku), kujawsko-pomorskie (Obwód Nowogrodzki od 2001 i Smoleński od 2002), lubelskie (Obwód Nowogrodzki od 2001), lubuskie (Obwód Pskowski od 2002), łódzkie (Obwód Saratowski od 2001), mazowieckie (Obwód Moskiewski od 2004 i Smoleński od 2003), podkarpackie (Obwód Saratowski od 2003 roku), podlaskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie (Obwód Kaliningradzki od 2008).

Z analizy przeprowadzonej w 2009 roku przez Związek Miast Polskich wynika także, że na 443 przebadanych powiatów, tylko 12 zadeklarowało współpracę z miastami lub regionami rosyjskimi. Kontakty z Rosją stanowią więc w przypadku powiatów 2,7 proc.

Na podobnym poziomie kształtuje się współpraca polskich i rosyjskich miast oraz gmin. Tylko 2,47 proc., czyli 83 samorządy, spośród przebadanych 3348, zadeklarowały utrzymywanie kontaktów partnerskich z miastami rosyjskimi<sup>18</sup>.

## Partnerzy gmin śląskich i zakres współpracy

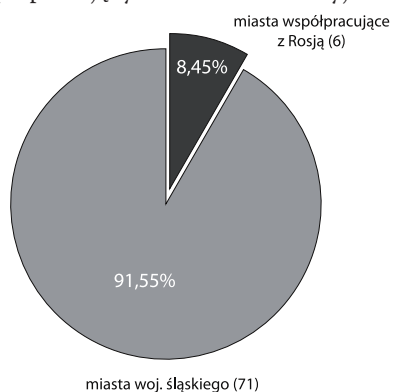
W województwie śląskim na 71 miast, 6 nawiązało kontakt z partnerami rosyjskimi. Należą do nich: Częstochowa, Bytom, Będzin, Mysłowice, Zabrze i Racibórz.

<sup>16</sup> B. Rychłowski, Polityczne uwarunkowania stosunków między społeczeństwami Polski i Rosji, [w:] Stosunki polsko-rosyjskie. Stereotypy, realia, nadzieje, red. J. Marszałek-Kawa, Z. Karpusa, Toruń 2008, s.39.

<sup>17</sup> M. Dobraczyński, Polacy i Rosjanie w międzynarodowych przemianach nowej ery, [w:] Stosunki polsko-rosyjskie. Stereotypy, realia, nadzieje, red. J. Marszałek-Kawa, Z. Karpusa, Toruń 2008, s. 13.

<sup>18</sup> Współpraca partnerska samorządów ..., s. 45.

**Wykres 1.** Liczba miast województwa śląskiego współpracujących z miastami rosyjskimi



Źródło: opracowanie własne.

Na poniższej mapie województwa śląskiego zostały zaznaczone omawiane miejscowości, ze wskazaniem ich miast partnerskich. Są to: Częstochowa i Irkuck, Będzin i Iżewsk, Mysłowice i Sokola Góra, Bytom i Dmitrow, Zabrze i Kaliningrad oraz Racibórz i Kaliningrad.

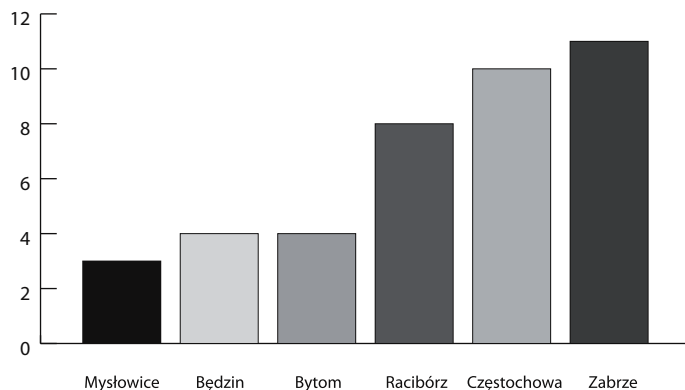
**Mapa 1.** Mapa województwa śląskiego z zaznaczonymi miastami, które współpracują z partnerami rosyjskimi



Źródło: opracowanie własne.

Dla omawianych gmin województwa śląskiego Federacja Rosyjska nie jest jedynym partnerem zagranicznym. Każda z nich, współpracuje także z innymi krajami, w większości europejskimi, ale nie tylko, chociażby Zabrze posiada partnera libańskiego, a Bytom nawiązał kontakt z miastami w Stanach Zjednoczonych Ameryki.



**Wykres 2.** Liczba miast partnerskich ogółem

Źródło: opracowanie własne.

Przyglądając się bliżej kontaktom partnerskim omawianych gmin, należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na motywy rozpoczęcia tej współpracy. Dla każdego z miast są one inne, nawet w przypadku Raciborza i Zabrze, które nawiązały kontakty z tym samym partnerem.

Współpraca Zabrze z Kaliningradem rozpoczęła się od zagranicznych kontaktów parafii św. Wojciecha nawiązanych w związku ze wspólnie organizowaną konferencją naukową „Środkowoeuropejskie dziedzictwo kulturowe św. Wojciecha”. Dzięki temu projektowi miasta zbliżyły się do siebie i w 1998 podpisały umowę partnerską, co stało się początkiem długoletniego okresu wzmożonych kontaktów. Gminy te dzieli ok. 675 kilometrów<sup>19</sup>, co mogłoby wydawać się dużą odległością, Jednakże inne spośród omawianych samorządów są oddalone od swoich miast bliźniaczych nawet o ok. 6.660 kilometrów. Ma to miejsce w przypadku Częstochowy i Irkucka<sup>20</sup>. Ich kooperacja rozpoczęła się w 1998 roku od kontaktów przedszkoli, a dokładniej nauczycieli, którzy wspólnie z pedagogami z Włoch, Francji, Niemiec i Rosji stworzyli projekt dla dzieci pt. „Ja w moim mieście, a ono leży w Europie”. Także Mysłowice nawiązały kontakt z dzielnicą Moskwy — Sokolą Górą, dzięki aktywności pedagogów. W 1998 roku do jednej z myśłowickich szkół, gdzie dzieci uczyły się języka rosyjskiego, trafiła grupa młodzieży z Rosji, przebywająca na wycieczce po Śląsku. Od tego czasu wymiany grup dzieci i młodzieży odbywają się systematycznie. Bytom także podjął współpracę z jedną z dzielnic Moskwy — Dmitrowem. W tym przypadku zdecydowały wcześniejsze kontakty i obustronna chęć ich formalnego potwierdzenia umową. Uznano, że ma to bardzo duże znaczenie, przy ubieganiu się o dotacje lub uzasadnianiu wniosków o dofinansowanie międzynarodowych projektów. Dmitrow jest bowiem jednym

<sup>19</sup> Mapa: [http://www.worldmapfinder.com/Map\\_BingMap.php?ID=/Pl/Europe/Russia](http://www.worldmapfinder.com/Map_BingMap.php?ID=/Pl/Europe/Russia), 7.04.2010.

<sup>20</sup> Mapa: [http://www.worldmapfinder.com/Map\\_BingMap.php?ID=/Pl/Europe/Russia](http://www.worldmapfinder.com/Map_BingMap.php?ID=/Pl/Europe/Russia), 7.04.2010.

z ważniejszych ośrodków gospodarczych, edukacyjnych i kulturalnych w okolicach Moskwy. Współpraca Raciborza i Kaliningradu została zapoczątkowana osiem lat temu umową podpisaną 5 marca 2002 roku. Miasta są oddzielone od siebie o 789 kilometrów. Będzin zaś nawiązał kontakt z Iżewskiem w 2004 roku, a punktem wyjścia było spotkanie władz samorządowych na Węgrzech, w mieście Tatabánya, które jest partnerem zarówno dla Będzina, jak i dla Iżewska.

Analizując staż współpracy międzynarodowej, to najdłuższy (12 lat) mają: Częstochowa, Mysłowice oraz Zabrze, Racibórz — 8 lat (od 2002), Będzin — 6 lat (od 2004) i Bytom — 5 lat (od 2005). W tym czasie omawiane miasta zdołały zrealizować wiele ciekawych projektów, w które zaangażowały się osoby z różnych przedziałów wiekowych, przedstawiciele wielu zawodów, dyscyplin sportowych, artyści, muzycy, nauczyciele i wielu innych. Najczęstszymi płaszczyznami współpracy są: kultura i sztuka, edukacja, sport i turystyka, sprawy społeczne i zdrowie, gospodarka. Wybrane projekty z poszczególnych dziedzin zostały przedstawione w tabelach poniżej.

**Tabela 1.** Wybrane projekty w dziedzinie kultury i sztuki, realizowane przez miasta partnerskie

<b>KULTURA, SZTUKA</b>			
<i>Zabrze — Kaliningrad</i>	<i>Będzin — Iżewsk</i>	<i>Bytom — Dmitrow</i>	<i>Częstochowa — Irkuck</i>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Konferencja naukowa „Środkowoeuropejskie dziedzictwo kulturowe św. Wojciecha”.</li> <li>2. Udział zespołu teatralnego z Ogniska Pracy Pozaszkolnej nr 2 w XIII Festiwalu Teatrów Studenckich i Młodzieżowych w Kaliningradzie.</li> <li>3. Koncerty Filharmonii Zabrzeńskiej.</li> <li>4. Występy chóru „Credo” i Orkiestry Kameralnej Filharmonii Kaliningradzkiej.</li> <li>5. Udział plastyków z Kaliningradu w XI Międzynarodowym Festiwalu Rysowania.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Przegląd filmowy miast partnerskich — filmowy pociąg przez Węgry, Rosję i Litwę.</li> <li>2. Międzynarodowy Festiwal Twórczości Dzieci i Młodzieży „Czajkowski Dzisiaj”.</li> <li>3. III Ogólnopolski Konkurs Plastyczny im. Profesora Jana Świdorskiego „Pejzaże osobliwe” po raz pierwszy w swej historii przybrał charakter międzynarodowy.</li> <li>4. Projekty realizowany wspólnie z CEO: „Ślady przeszłości” i „Przedmioty komunizmu”.</li> <li>5. Spotkanie delegacji na Międzynarodowym Uniwersytecie Wschodnio-Europejskim.</li> <li>6. Konkursu na piosenkę o Będzinie.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Międzynarodowe Biennale Współczesnej Tkaniny Artystycznej Dzieci i Młodzieży SILEZIANY-05.</li> <li>2. Europejska Majówka.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Wystawa prac plastycznych dzieci „Tajemnice rzeki Warty” (projekt wielostronny).</li> </ol>

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych przekazanych przez właściwe urzędy gmin.

Projekty w dziedzinie kultury realizowały cztery spośród sześciu omawianych par miejscowości. Najczęstszą formą artystyczną były konkursy i wystawy plastyczne, angażujące dzieci i młodzież, a także występy zespołów muzycznych i teatralnych. Na tej płaszczyźnie działań, można wyliczyć kilka zaangażowanych grup: chóry i orkiestry, pracownie plastyczne z instytucji kultury oraz teatry.

Bardzo popularną formą współpracy są również panele edukacyjne. W tej dziedzinie, najczęściej ciężar organizowania i przeprowadzania wspólnych inicjatyw spoczywa na barkach szkół. To nauczyciele są najczęściej pomysłodawcami i realizatorami wielu ciekawych i cennych spotkań.

**Tabela 2.** Wybrane projekty w dziedzinie edukacji, realizowane przez miasta partnerskie

EDUKACJA				
<i>Będzin — Iżewsk</i>	<i>Bytom — Dmitrow</i>	<i>Częstochowa — Irkuck</i>	<i>Mysłowice — Sokola Góra</i>	<i>Racibórz — Kaliningrad</i>
1. Przedstawiciele Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej z Iżewska spotkali się z władzami miasta Będzina oraz przedstawicielami Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej i Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego. 2. Wymiana studencka.	1. Współpraca Państwowych Szkół Budownictwa z Bytomia. 2. Pobyt grupy uczniów i opiekunów z Kolegium Zawodowego Dmitrowa. 3. Współpraca ze szkołami ogólnokształcącymi nr 3 i nr 4 z Dmitrowa. 4. Udział w debacie na systemów edukacyjno-opiekuńczych.	1. Projekt wielostronny dla przedszkolaków: „Ja w moim mieście, a ono leży w Europie” 2. Projekt „Moje ulubione zajęcia sposobem niewerbalnego porozumiewania się” 3. Międzynarodowe seminarium przedszkoli w Częstochowie: „Pod jednym słońcem — cztery żywioły: ogień — woda — powietrze — ziemia” 4. Konferencja „Edukacja wielokulturowa na poziomie przedszkola w zjednoczonej Europie oraz w Rosji i Japonii”.	1. Wymiany młodzieży i dzieci (współpraca szkół). 2. Szkoła Pedagogiczna nawiązała kontakt z Wyższą Szkołą Elektroniki i Informatyki „MAMI” — wymiana studentów.	1. Wymiany grup dzieci i młodzieży (współpraca szkół).

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych przekazanych przez właściwe urzędy gmin.

W dziedzinie sportu i turystyki realizowano projekty angażujące głównie piłkarzy, osoby trenujące sporty walk oraz narciarzy.

**Tabela 3.** Wybrane projekty w dziedzinie sportu i turystyki, realizowane przez miasta partnerskie

<b>SPORT, TURYSTYKA</b>			
<i>Zabrze — Kaliningrad</i>	<i>Będzin — Iżewsk</i>	<i>Bytom — Dmitrow</i>	<i>Racibórz — Kaliningrad</i>
1. Piłkarze z klubu „Baltica Kaliningrad” co roku biorą udział w halowych turniejach w Zabrzu.	1. Przedstawiciele Stowarzyszenia Sportowego AIKIDO — AIKIKAI wzięli udział w Międzynarodowym Kongresie Sztuk Walki w Będzinie. 2. Wizyta rowerzysty Andrzeja Riabowa w Będzinie. 3. Obóz letni dla dzieci z Będzina w Iżewsku. 4. Międzynarodowy obóz letni w Ustroniu dla dzieci z Iżewska.	1. Współpraca ośrodków sportowych (narciarskich). 2. Udział w zawodach dmitrowskiej drużyny judo.	1. Wymiany grup sportowych i turystycznych.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych przekazanych przez właściwe urzędy gmin.

Jako, że zadaniem gminy jest dbałość o sprawy społeczne oraz profilaktykę zdrowotną wśród inicjatyw międzynarodowych znalazły się i takie, które bezpośrednio dotyczyły tych kwestii. Największe zainteresowanie sprawami pomocy społecznej wykazały miasta Bytom i Dmitrow, które zaaranżowały kilka spotkań przedstawicieli swoich placówek.

**Tabela 4.** Wybrane projekty w dziedzinie spraw społecznych i profilaktyki zdrowia, realizowane przez miasta

<b>SPRAWY SPOŁECZNE, ZDROWIE</b>			
<i>Będzin — Iżewsk</i>	<i>Bytom — Dmitrow</i>	<i>Częstochowa — Irkuck</i>	<i>Racibórz — Kaliningrad</i>
1. Międzynarodowy konkurs plastyczny „Zdrowy człowiek w zdrowym mieście”. 2. Z inicjatywy Będzina nawiązano współpracę pomiędzy Państwową Akademią Medyczną z Iżewska, a Śląskim Uniwersytetem Medycznym w Katowicach.	1. Nawiązanie współpracy przez Dom Pomocy Społecznej „Kombatant” i podobną placówkę z Rosji. 2. Konferencja Szkoleniowo-Warsztatowa „Standaryzacja usług w domach pomocy społecznej”. 3. Wizyta dyrektorów 4 bytomskich placówek opieki społecznej w Dmitrowie. 4. Wizyta w Bytomiu delegacji pracowników służby zdrowia ze szpitala w Dmitrowie oraz rewizyta bytomskiej delegacji ds. zdrowia i spraw społecznych.	1. Udział przedszkolank w międzynarodowym seminarium na temat: „Ochrona zdrowia w pracy przedszkoli” w Irkucku.	1. Wymiana doświadczeń w dziedzinie zagadnień socjalnych.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych przekazanych przez właściwe urzędy gmin.

Najmniej popularnym, ale przecież nie najmniej ważnym zagadnieniem, które pojawiło się w projektach współpracy zagranicznej jest przedsiębiorczość. Będzin od kilku lat realizuje projekt „Dzień Przedsiębiorczości”, który polega na tym, że w wyznaczonym dniu we wszystkich urzędach miast partnerskich, młodzież pełni rolę urzędników. Licealiści i gimnazjaliści wykonują codzienne zadania pracowników urzędów, poznają jak wyglądają obowiązki prezydenta, skarbnika, naczelnika wydziału kultury etc. Następnie, za pomocą sprzętu komputerowego, łączą się ze swoimi kolegami z innych krajów i podczas wideokonferencji wymieniają swe uwagi i doświadczenia. Jeśli chodzi o projekty gospodarcze, handlowe czy przemysłowe, to w omawianych przypadkach, są one raczej sporadyczne. Miasta nie są jeszcze na to gotowe lub jeśli podejmują nieśmiałe inicjatywy kooperacji, spotykają się ze zbyt wieloma barierami biurokratycznymi, aby móc je pokonać.

**Tabela 5.** Wybrane projekty w dziedzinie gospodarki i przedsiębiorczości, realizowane przez miasta partnerskie

<b>GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ</b>	
<i>Będzin — Iżewsk</i>	<i>Racibórz — Kaliningrad</i>
Coroczny Dzień Przedsiębiorczości realizowany w obu miastach.	Działania w dziedzinie przemysłu i handlu: stworzenia na terytorium obydwu stron wspólnych przedsięwzięć, wymiana informacji na temat regulacji prawnych z zakresów finansowych, odwoływanie się do wyższych organów władzy państwowej Rosji i Polski w intensyfikacji powiązań ekonomicznych miast.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych przekazanych przez właściwe urzędy gmin.

Należałoby na koniec wspomnieć o jeszcze jednej formie aktywności samorządów, która jest najczęściej spotykaną we wszystkich omawianych powyżej miastach. Są to wizyty przedstawicieli władz z okazji różnych świąt i ważnych wydarzeń lokalnych. Samorządowcy z miast partnerskich spotykają się bardzo często, nawiązują bliskie kontakty i przyjaźnie, co sprzyja zacieśnianiu współpracy we wszystkich wyżej zaprezentowanych dziedzinach. W delegacjach tego typu, najczęściej biorą udział prezydenci, sekretarze i skarbnicy miast, radni, urzędnicy, pracownicy ośrodków kultury, muzeów, bibliotek, teatrów a także nauczyciele i trenerzy lokalnych drużyn sportowych.



***Изложение (abstrakt)***

Настоящая статья касается международного сотрудничества польских и российских муниципальных единиц, главным образом городов и гмин силезского воеводства и их партнёров: Бендзина и Ижевска, Бытома и Димитрова, Ченстоховы и Иркутска, Мысловиц и Соколинной Горы, Рацибожа и Забже с Калининградом. Охарактеризовано историю близнецовых контактов в мире и в Европе, а также описано наиболее часто выступающие виды кооперации и её элементы: заключённые договоры, действия партнёров и наиболее важные цели и достоинства сотрудничества. Представлено статистические данные о контактах, завязываемых польскими и российскими муниципальными властями, а также показано конкретные инициативы партнёрских городов. Из проведённого анализа официальных материалов вытекает, что города наиболее часто и наиболее охотно сотрудничают в областях: образования, спорта и культуры.

---

*Joanna Podgórska* — studiuje na uś politologię na v roku (specjalizacja samorządowa) oraz administrację na III roku. Jest przewodniczącą Koła Naukowego Polityki Lokalnej i Regionalnej oraz wiceprzewodniczącą Koła Naukowego Politologów. W kadencji 2006–2010 pełni funkcję radnej Rady Miejskiej Będzina. W swojej pracy badawczej najwięcej uwagi poświęca: partycypacji politycznej kobiet, równości, samorządowi terytorialnemu oraz Zagłębiu Dąbrowskiemu.  
Kontakt: jmfpodgorska@gmail.com